

Un estudi sobre interdisciplinarietat, professions socials i acció socioeducativa

Per saber com conèixer millor cal conèixer millor com ens organitzem per conèixer (García Canclini (2004:111))

Introducció

Aquest article és el relat d'un seguit d'accions encetades per donar resposta a una sèrie de preguntes referides a l'àmbit de la intervenció socioeducativa. El que volíem era conèixer l'estat de la interdisciplinarietat en l'àmbit de les accions socioeducatives professionals. En quin grau i de quina manera conflueixen les diferents disciplines en l'acció social o socioeducativa? Quines professions i professionals d'allò social van desenvolupant aquestes accions? Quines relacions -de col·laboració; de confrontació; d'aïllament, etc.- es produeixen entre elles? I, per últim, ens preguntàvem: existeix una consciència entre els i les professionals sobre la necessitat -o no- d'aquesta interdisciplinarietat?

Aquestes qüestions inicials dibuixaven tres eixos al voltant dels quals s'havia d'organitzar la recerca. El primer, la *interdisciplinarietat*, entesa com la confluència, el diàleg i la interacció entre els diferents sabers -cognitius, afectius i comportamentals- que conflueixen o poden confluïr en les accions socials professionals. El segon, les *professions socials*, enteses com totes aquelles accions professionals -socialment i legalment reconegudes com a tals- que es desenvolupen en el marc de l'*Estat del Benestar* i s'ocupen, majoritàriament, de situacions i problemàtiques derivades d'aquell. I, per últim, el tercer, l'*acció socioeducativa*, molt vinculat a l'anterior i referit tant a les mateixes accions desenvolupades com a l'objectiu al qual aquelles s'adrecen:

- Són accions que es produeixen en l'àmbit social i el contingut de les quals és també social (en tant que centrat en les interaccions i en la vida quotidiana).
- Són accions educatives perquè pretenen generar recursos en les persones participants que els possibilitin la transformació i millora de les seves pròpies vides i situacions vitals.

Van ser aquestes idees prèvies les que ens van portar a pensar en cercar respostes en aquestes preguntes a través d'un congrés. Hom creia que aquesta metodologia permetria copsar, a partir de les aportacions dels participants, de l'observació i

l'anàlisi dels treballs presentats i, per últim, de les interaccions, debats i discussions produïdes al voltant d'aquelles, l'estat actual dels tres eixos definits.

En aquest article es presenta, en primer lloc, tot un seguit d'idees que fonamenten l'estudi a desenvolupar. A continuació es plantegen els objectius de l'estudi i la metodologia seguida per aconseguir-los; una metodologia que es va concretar en el disseny i implementació d'un congrés internacional i en la constitució de l'equip d'analistes que en faria el seguiment i la valoració de les aportacions. El tercer capítol mostra els resultats obtinguts a través dels diferents instruments utilitzats i els participants implicats. S'acaba aquest article amb la presentació de les conclusions elaborades pel grup d'analistes.

Cal assenyalar, per últim, que el treball que hom presenta no pretén ser tant una recerca sistemàtica i aprofundida com un estudi que faci una aproximació rigorosa a la temàtica que ens interessa.

El punt de partida¹: l'acció socioeducativa com a intervenció, animació i participació

A partir de la segona meitat del segle XX s'inicia un procés que hom podria denominar de *colonització educativa* de la societat que suposa, entre altres coses, la ruptura o la permeabilització dels límits temporals i espacials que tradicionalment havien caracteritzat uns processos educatius centrats gairebé en exclusiva a l'escola. En els nostres dies l'educació ja no pot reduir-se ni a l'escola ni a l'edat escolar. La formació i l'aprenentatge són continus al llarg de tota la vida i es poden produir en contextos molt variats. La família; la comunitat; el barri; els mitjans de comunicació; Internet; l'àmbit del treball i la comunitat professional, són alguns dels nous espais on, des de fa ja bastants anys, es generen processos educatius i de formació.

En l'actualitat aquestes activitats educatives i de formació són desenvolupades per agents i professionals que provenen d'àmbits disciplinaris molt diferenciats. La mateixa complexitat de les accions, les situacions i les problemàtiques socials les fa susceptibles d'abordatges molt diversificats. Els educadors i els pedagogs socials; els assistents i els treballadors socials; els gestors culturals; els sociòlegs; els antropòlegs socials; els psicòlegs socials; els advocats; els animadors socioculturals; els integradors socials; els professionals de la salut; i, finalment, els psicopedagogs són alguns dels professionals que comparteixen protagonisme a l'hora d'actuar, des d'una perspectiva promocional i educativa, en la multiplicitat de contextos que configuren una societat tan complexa i diversificada com la nostra.

Al llarg de les últimes dècades, les estratègies educatives desenvolupades dins el món escolar s'han anat modificant i enriquint a través del contacte i intercanvi amb altres elaborades en altres contextos com, per exemple, el de la salut o l'àmbit laboral. Les mateixes activitats educatives i de formació s'han vist semiològicament i conceptualment transformades per la influència dels àmbits en els quals s'han produït.

L'acció educativa s'ha convertit en *intervenció* en el marc psicopedagògic i en el de la inadaptació o l'exclusió social. Ha estat anomenada, també, *animació sociocultural, dinamització o desenvolupament comunitari* quan s'ha desenvolupat en l'àmbit del temps lliure, de l'oci o de la cultura d'un grup, d'un territori o d'una comunitat. I, en aquesta última dècada, han aparegut amb força, com un mitjà per promoure i estimular el sentiment, l'exercici i la vivència de la ciutadania activa, les estratègies, els mecanismes, i els processos i activitats de *participació ciutadana o social*.

Les accions educatives i de formació es produeixen ara en un espai nou que ja no és restringit només als professionals de l'educació. Aquest nou camp d'acció és el *socioeducatiu*. Un territori nou i encara poc explorat en què conviuen i actuen disciplines i professions molt diverses.

Participació, animació i intervenció són els tres conceptes que, en l'àmbit d'allò *socioeducatiu*, es constitueixen com els eixos al voltant dels quals s'articulen tant la investigació i la reflexió teòrica de les diferents disciplines que s'ocupen de l'acció social, com les pràctiques professionals que d'elles se'n deriven. Si bé es fa necessari assenyalar que la conceptualització, la identificació, la preferència o la dedicació a un o un altre eix és diversa i diferenciada en funció de cada àmbit disciplinari i professional.

En una aproximació genèrica i simplificada es podria dir que la intervenció es refereix a una tipologia d'accions que tracten, fonamentalment, amb el que alguns autors han denominat *l'àmbit de la necessitat*. És l'acció professional que s'adreça a totes aquelles persones o grups que viuen o pateixen algun tipus de dèficit o problemàtica que, amb més o menys intensitat, els generen dificultats a l'hora de portar una vida normalitzada a la societat. És un concepte d'ús habitual en els àmbits de la psicologia, el treball social, i la pedagogia i educació social, per esmentar-ne alguns.

L'animació sociocultural, que englobem en altres terminologies, com ara *dinamització o desenvolupament comunitari*², faria referència a tot un conjunt d'accions professionals que tenen a veure amb el treball sobre la cultura i la vida sociocultural d'un grup o d'una comunitat; cultura en tant que conjunt de processos socials de producció, circulació i consum de la significació en la vida social (Garcia Canclini, 2005). A diferència de l'anterior, aquesta es mourà, fonamentalment, en el denominat *àmbit de la llibertat*. Si el terme *animació* és usat en educació, en pedagogia social i en psicologia; disciplines i professions com ara el treball social i la sociologia prefereixen el de *desenvolupament comunitari*³.

La participació es refereix, finalment, a tot allò relacionat amb les persones en tant que membres actius *-de iure i/o de facto-* d'una comunitat. Com sovint s'ha comentat, la participació consisteix en *ser part* i a *prendre part* en la comunitat i en els seus assumptes (López-Cabanas/Chacon, 1997; García Roca, 2004). Es troba, per tant, íntimament vinculada amb la dimensió relacional, cívica i política de les persones. A diferència dels dos conceptes anteriors, que es refereixen a estratègies d'acció professional, la participació fa referència,

també, a l'acció de les persones -no professionals- a les quals els professionals dirigeixen les esmentades accions.

Els tres conceptes són, així mateix, estratègies d'acció socioeducativa que són investigades, desenvolupades i aplicades de manera diferent pels respectius professionals. Quines diferències hi ha en la forma com entenen i apliquen, des d'un punt de vista metodològic, la intervenció un treballador social o un sociòleg⁴, un educador social⁵ o un psicòleg social⁶? Sovint els tres actuen sobre unes mateixes situacions o problemàtiques -comunitat; drogoaddicció; exclusió; salut; menors en risc social; poblacions vulnerables; etc.-; sent així, què tenen de diferencial i de comú les respectives accions dels tres professionals? Quines semblances i diferències hi ha entre un diagnòstic comunitari elaborat en el marc d'un projecte d'animació sociocultural, d'un de desenvolupament comunitari o d'un de treball comunitari psicossocial? De quina participació es tracta quan es parla de participació en animació sociocultural, en integració social, en sociologia o en psicologia social?

En aquest nou terreny la participació, l'animació o la intervenció -en tant que perspectives disciplinàries i accions de diferents professionals- prenen formes diverses; unes vegades se superposen, unes altres s'acompanyen i, unes altres, per últim, es confronten. Però el que no fan massa sovint és iniciar o establir diàlegs -sigui conceptuals o metodològics- que els permetin cooperar, construir, compartir i créixer conjuntament. I això resulta fins i tot més paradoxal si es té en compte que, sovint, es fonamenten en les mateixes teories i corrents de pensament.

L'acció simultània de diversos professionals en allò social suposa sens dubte un enriquiment de perspectives. No obstant això, tradicions disciplinàries diferenciades i corporativismes acadèmics i professionals, no sempre ben entesos, han donat lloc en el temps a una certa incomunicació i, en més d'una ocasió, a actuacions encobertes i no massa coordinades. Sembla evident, d'altra banda, que només generant escenaris de comunicació i intercanvi entre els diferents professionals que actuen en allò social, resultarà possible donar respostes apropiades a la complexitat social. Com encertadament apunta Carballeda, l'apel·lació a diferents sabers constitueix una de les tendències més significatives dins de la intervenció en l'àmbit social, ja que aquesta es fa *summament complexa sense la possibilitat de diàleg entre diferents camps de coneixement* (2002:145).

Des del nostre punt de vista, aquest és un dels reptes més importants que enfronten, ja ara i més encara en el futur, totes les professions socials. García Canclini ho ha definit d'una manera molt clara dient que *l'espai inter és decisiu* (2005:26). Allò social és continu; no és, en cap cas, discret i les fronteres que artificialment i convencionalment erigim -siguin disciplinàries, metodològiques o professionals- acaben sent permeabilitzades per una realitat que les depassa. Cal establir ponts que connectin la investigació i l'experiència professional de les diferents disciplines i professions que comparteixen allò social com a àmbit d'actuació; aquest àmbit és massa complex com per pretendre esgotar-lo des d'una única disciplina o professió. Només des de la

interacció dels diferents professionals i el diàleg dels diversos sabers disciplinaris -educació, psicologia, sociologia, antropologia, pedagogia i treball social- resultarà possible donar respostes que siguin, al mateix temps, integrals, apropiades i ajustades a les realitats socials del nostre temps.

Els objectius i la metodologia: el Congrés Interdisciplinari i l'equip d'analistes

Amb la idea d'aprofundir, desenvolupar i posar en qüestió aquests plantejaments inicials relatius a les característiques i a l'estat de la interdisciplinarietat en l'àmbit de les anomenades *professions socials* vàrem posar en marxa un congrés internacional. Aquest congrés es va desenvolupar a finals del mes de novembre de l'any 2005 a la Universitat Autònoma de Barcelona⁷.

El Ier. Congrés Internacional i Interdisciplinari sobre Participació, Animació i Intervenció Socioeducativa pretenia ser un punt de trobada per a presentar, reflexionar i debatre interdisciplinàriament les diferents maneres d'entendre i desenvolupar les accions educatives i de formació que, més enllà de l'àmbit escolar, realitzen els diferents professionals que comparteixen el qualificatiu de social. El congrés anava dirigit a totes aquelles persones interessades en l'acció educativa i de formació en contextos socials, fossin acadèmics, investigadors, professionals o persones en formació.

Hom va plantejar que el congrés hauria d'aconseguir els següents objectius:

1. Possibilitar la reflexió interdisciplinària sobre les accions i intervencions educatives i de formació que es produeixen en contextos socials.
2. Contrastar les perspectives, els termes i els conceptes utilitzats pels diferents agents i professionals que desenvolupen accions i intervencions educatives en contextos socials
3. Contrastar les diferents pràctiques educatives que, des d'àmbits professionals i disciplinaris diversos, es desenvolupen en contextos socials⁸.

Hi havia, però, un quart objectiu no explícit que responia a una pregunta a la qual el congrés intentava també -com ja s'ha apuntat al començament d'aquest treball- donar resposta. La referida a l'estat actual de la interdisciplinarietat i de les relacions interdisciplinàries i interprofessionals en els àmbits socials.

Per aconseguir aquest objectiu es va aplegar un grup de professionals -que representaven bona part de les professions socials que participaven en el congrés- i es va constituir amb ells i elles el que vàrem anomenar *l'equip*

d'analistes. Aquest equip era configurat per 4 homes i 5 dones. En concret: 1 coordinador; 2 educadors socials; 2 pedagogs; 1 treballador social; 1 sociòleg; 1 professor de cicles formatius d'animació sociocultural; i, per últim, 1 professor de cicles formatius d'integració social⁹.

Funcions de l'equip d'analistes i metodologia de treball seguida

Les funcions inicialment encarregades a l'equip durant el desenvolupament del congrés eren les següents:

- Seguir el desenvolupament de les discussions cercant, per exemple, el contrast d'opinions; els enfrontaments o col·laboracions entre professions i professionals; els consensos aconseguits; punts forts i febles; etc.
- Recollir, sistematitzar i valorar els continguts tractats en cada temàtica (intervenció; animació, participació)
- Detectar els àmbits o contextos socials prioritàriament tractats en cada temàtica
- Fer una valoració global del desenvolupament del congrés
- Detectar línies futures de treball apuntades
- Etc. (altres que poguessin aparèixer durant el desenvolupament del congrés)

Per aconseguir aquests objectius el mateix equip d'analistes va establir, en la seva primera reunió, la metodologia de treball a seguir. Aquesta es va desenvolupar al llarg de diverses fases:

- Anàlisi i discussió de:
  - a. Representació social que cada professió té de la resta i relacions entre elles
  - b. Posicionament de cada professió en relació amb la interdisciplinarietat.
- Elaboració dels indicadors d'anàlisi que cal utilitzar al llarg del desenvolupament del congrés i disseny d'una fitxa per recollir la informació (vegeu annex 1).
- Distribució, seguiment i observació de les taules i seccions respectives durant el desenvolupament del congrés. (Sempre hi havia, almenys, dos analistes de professions diferents a cada taula).
- Buidat del contingut de les ponències i comunicacions a la fitxa d'indicadors dissenyada (atès el volum de treball -buidar el contingut de 104 comunicacions i 13 ponències- aquest es va anar fent abans i després del congrés).
- Elaboració d'un primer document de conclusions per presentar al final del congrés.

El desenvolupament de l'estudi i els resultats obtinguts

El primer que cal apuntar és que es van rebre 118 comunicacions de les que, un cop avaluades pel comitè científic del congrés, en resultaren acceptades 104. Pel que fa a l'origen de les esmentades comunicacions, assenyalar que 91 procedeixen de territori espanyol; 4 del Brasil; 2 de Canadà; 1 de Finlàndia; 2 de Mèxic; i 4 de Portugal. Entre persones convidades, assistents i ponents, van participar en el congrés un total de 170 persones.

El punt de partida de l'equip d'analistes: l'estat actual de les professions socials i la interdisciplinarietat

En la primera presa de contacte, els analistes van posar en comú tota una sèrie d'idees i percepcions al voltant de temàtiques molt diverses que podien afavorir o obstaculitzar la interdisciplinarietat. Hom pot destacar entre elles: les interaccions entre els i les diferents professionals que intervenen en el camp social; les diverses accions educatives que aquells duen a terme; els àmbits en els que cada professional desenvolupa les seves activitats o als que adreça les seves accions; i, també, per últim, la idiosincràsia que caracteritza aquests col·lectius de treballadors d'*allò social*. Cal assenyalar que constatacions compartides per alguns analistes sobre les mateixes professions, contrasten sovint, al llarg de la discussió i el debat, amb idees formulades en forma de preguntes -encara sense resposta- que bé podrien constituir-se com a línies de recerca en l'àmbit de les professions socials.

Les idees que van ser objecte de discussió van girar al voltant de 4 eixos molt interrelacionats entre si:

- **La identitat i les funcions que desenvolupen les professions socials:** Una problemàtica debatuda és la *indefinició de les professions socials i de les tasques i funcions que han de desenvolupar* cadascuna d'elles. Les postures es polaritzen entre la defensa del propi espai professional, d'una banda, i, d'altra, la complementarietat i la construcció col·lectiva de les accions socioeducatives.

Pel que fa a aquest punt l'equip es va preguntar sobre quins són els elements substantius que defineixen l'especificitat de cadascuna de les professions. Trets idiosincràtics que serveixen -o haurien de servir-, a més a més, per diferenciar-se entre elles. Caldria saber, en aquest sentit, quines accions i funcions socioeducatives són compartides i quines es difuminen entre les diverses professions.

Es van apuntar varies raons com a possibles causes d'aquesta indefinició: currículums de formació inicial poc clars¹⁰; professionals que tenen una titulació -professió- i s'ocupen en àmbits laborals corresponents a altres

professions (identitats professionals/itineraris personals); l'arbitrarietat dels contractants, que poden privilegiar la contractació de professionals de més baix nivell -menys costos- per a uns espais laborals que correspondrien a altres -que resulten més cars tot i ser els apropiats-.

Una constatació: en aquest punt, es referia a l'antiguitat de les diverses professions. Sembla que les professions més antigues -treball social, per exemple- tenen més clara la seva identitat i les seves funcions, mentre que les més noves troben, en aquest sentit, més dificultats. Tot i així sembla que aquesta problemàtica afecta -d'una o altra manera i sigui per la pròpia història o, simplement, per contigüitat amb les altres- totes les professions d'allò social.

Una segona problemàtica debatuda, dins aquest punt, és la que fa referència a la *competitivitat entre les diverses professions socials*. Sembla haver-hi acord en què la col·laboració es produeix, sobretot, en l'àmbit de la praxi (equips de treball i treball en xarxa en el territori) però també hi ha, encara, actituds de defensa corporativista de l'espai professional-col·legial. Els acords, en els casos que es produeixen¹¹ solen ser pactes interpersonals que delimiten les fronteres i límits dels diferents espais i accions de cada professional.

Tot i que el sentiment de competitivitat és present en les actituds dels diferents professionals que treballen en el camp social, l'equip d'analistes en ple creu necessari i urgent posar en pràctica actituds col·laboratives i cooperatives per deixar de viure, amb neguit i angoixa, la pròpia realitat, sigui aquesta formativa o laboral. Cal un canvi de paradigma per començar a fer viable el treball interdisciplinari.

La competitivitat entre professionals pot ser motivada, també, per l'intent d'acaparar sortides laborals i de defugir la precarietat laboral. Hi ha acord en el fet que les expectatives pel que fa a la necessitat de professionals socials no s'han complert amb l'actual estancament de l'Estat del Benestar.

Un altre element problemàtic, en relació amb aquesta qüestió, és una certa *confusió existent entre els noms de les professions i els de determinades metodologies d'acció professional*. Es constata que es produeix una pugna entre els diferents professionals pel que fa a la utilització -que, en més d'un cas, es pensa com a pròpia i exclusiva- de determinades metodologies d'intervenció social o socioeducativa.

Es comenta, per últim, com un element derivat d'aquesta competitivitat, *la tendència a l'acomodació*. Hi ha una fugida dels espais d'intervenció de les llicenciatures i diplomatures (anar a tasques de coordinació, planificació i gestió...; horaris de 8 a 15 h. en funció de certs estereotips de professional i abandonament de l'atenció directa a les professions "menys qualificades acadèmicament" o als professionals que no han assolit un determinat estatus (llicenciats treballant de monitors, etc.).

Una de les preguntes que es feia l'equip era: *els diferents professionals poden fer tots la mateixa tasca?* El plantejament no va tant, des del punt de vista de l'equip, en la línia d'equiparar professions, com en la de fer visible la diversitat; contrastar i equiparar llenguatges i buscar allò que hi ha de comú. Cal discriminar allò que cadascuna de les professions emfasitza; allò que aporta com a especificitat i, al mateix temps, buscar allò que es comparteix. No es pot perdre de vista que allò desitjable és la defensa del territori d'allò social i tot el que això implica.

Un altre debat important és el del *sector públic i el sector privat*. L'empresa, sigui pública o privada, necessita i demana professionals que li resolguin els problemes, i sovint es té la sensació que li és indiferent el perfil professional específic que pugui assumir-ho. L'equip es planteja preguntes d'aquest tipus: a qui li interessa definir els perfils professionals? Qui els ha de definir: l'administració, les empreses els professionals; tots tres junts?

• **La diversitat de títols i formació inicial dels diferents professionals d'allò social.** La primera qüestió anava referida a les *sortides professionals existents i a la varietat de títols* que ofereixen l'administració i el mateix sistema educatiu. L'equip s'interrogava sobre si és un avantatge o un inconvenient el fet que, per demandes molt similars del mercat laboral, hi hagi tanta diversitat de títols? O, en uns altres termes, si -com ja s'ha comentat abans- poden treballar en un determinat lloc laboral una varietat tan gran de professionals?

S'apunta, també, que la normativa legal que empara les professions i les relacions contractuals particulars amb les empreses, pot ser un impediment, una barrera o una limitació per al desenvolupament de pràctiques de caire interdisciplinari.

Un altre aspecte que es debat, és la *difícil interrelació entre la formació teòrica i la pràctica*. En la formació que s'imparteix, tant des de les universitats i els instituts d'educació secundària (IES)² com des de les empreses, es revaloritzen molt els continguts i s'exigeixen, també, currículums amb força titulacions. Mentre que, per contra, sembla que no es posa tant l'accent -sobretot en l'àmbit de la formació universitària- en les actituds i les habilitats necessàries per exercir les diferents professions. Es comenta, en aquest sentit, que, en l'actualitat, la formació ocupa l'estudiant o el professional un temps molt extens amb l'objectiu, sovint prioritari, d'acumular currículum. És discutible, però, si aquesta formació és més aviat una acumulació d'informació, títols i acreditacions que una veritable formació que possibiliti uns professionals compromesos amb l'acció social.

Altres preguntes que es plantegen són: hi ha una adequada definició dels currículums en la formació inicial de les diferents professions en funció de les realitats actuals? Quin equilibri hi hauria de haver entre continguts conceptuals, afectius i procedimentals?

Per últim, dins d'aquest punt, l'equip s'interroga sobre a quina professió correspon o *de qui és pròpia la tasca educativa*? Hi ha un únic professional a qui li corresponguin les funcions i tasques més pròpiament educatives o, per contra, hi participen o poden participar altres professionals que no únicament són relacionats amb l'àmbit educatiu? De qui són pròpies l'educació, la promoció i la formació? Han de ser d'alguna professió en exclusiva? Quina concepció té cadascuna de les disciplines del què és educació i per què s'atribueixen funcions educatives des del seu rol i posicionament professional?

- **El conflicte entre les lògiques d'acció professional, contractual i administrativa.** Cal dir, en primer lloc, que les professions socials no tenen un prestigi i un reconeixement social equiparable a altres professions reconegudes socialment. Aquesta qüestió les posa en una situació inicial de vulnerabilitat, en els intercanvis contractuals que es produeixen en la sorra del mercat laboral.

Existeix una *distància important entre el món professional (empresa) i el món formatiu (universitats)*, tot i que es podria dir que, en realitat, les empreses són centres de formació pràctica dels estudiants. S'ha apuntat, en aquest sentit, que els llenguatges i objectius de les empreses, entitats i institucions són diferents que els de les universitats.

Com ja s'ha comentat, des del món laboral -administració i empreses- es busca contractar professionals que resolguin els problemes, fet que no acaba de concordar amb els plantejaments de base de les professions socials, que focalitzen la seva acció en perspectives més psicopedagògiques, educatives i de participació ciutadana. Sovint hi ha en l'acció social professional dues rendibilitats enfrontades, la rendibilitat econòmica (contractants) i la rendibilitat social o socioeducativa (professionals).

L'equip pensa que *els professionals d'allò social es mouen entre dues cultures amb dificultats importants de connexió*: una cultura que se centra en el treball de gestió i una altra més centrada en el treball socioeducatiu. Aquest fet provoca dos processos diferenciats: un procés més administratiu i de gestió, que obeeix -i fa obeir al professional- a la lògica de qui contracta; i un procés social -sovint contraposat- que respon a la lògica del professional que ofereix el servei o desenvolupa l'acció socioeducativa.

- **La presència de la praxi, la reflexió i la investigació en les professions i disciplines socials.** Les professions socials com a creadores de coneixement. La investigació com a pont entre els professionals pràctics i els de l'àmbit teòric/docent/conceptual .

La recerca en el camp socioeducatiu, és la gran abandonada. Hom reconeix que és molt precària i que l'interès general i els pressupostos de l'administració van majoritàriament destinats a accions de recerca en l'àmbit

de les ciències físico-naturals. Pel que fa a les ciències humanes i socials bàsicament són la sociologia i la psicologia les qui tenen més recolzament.

Hi ha altres professions socials que queden molt lluny en el que es refereix a recursos per a la recerca. Cal constatar, d'altra banda, que els i les professionals de l'educació social i del treball social escriuen poc, gairebé no publiquen ni fan recerques i es focalitzen bàsicament sobre la praxi. Aquests professionals disposen d'un coneixement acumulat i actualitzat que és, des del punt de vista de l'equip, del tot imprescindible que s'integri en estudis i recerques.

Cal, d'altra banda, reclamar espais i llicències d'estudis -com té el professorat- per tal d'aprofundir, sistematitzar i difondre tot allò que les professions socials fan en la praxi.

Els resultats obtinguts a través del desenvolupament del congrés

Les dades que tot seguit es presenten han estat recollides a partir de dos documents i d'alguns processos i activitats desenvolupades. Els documents són: la fitxa d'avaluació del congrés i la fitxa elaborada per l'equip d'analistes. Els processos són, d'una banda, les observacions, els registres i les discussions desenvolupades per l'equip d'analistes al llarg del congrés i, d'una altra, la recopilació de les conclusions elaborades pels assistents el darrer dia del congrés. Conclusions que van ser reelaborades, també, per l'equip d'analistes i presentades, de forma provisional, en la sessió de clausura.

Cal fer alguns aclariments previs en relació amb les característiques i amb la validesa de les dades quantitatives i qualitatives presentades en aquest punt. Apuntar, en primer lloc, que la fitxa d'avaluació del congrés, va ser resposta per aquells assistents que així ho van voler, per la qual cosa les dades obtingudes a través d'ella es refereixen al 63'5 % del total de persones que van participar en el congrés. En segon lloc precisar, en relació amb el conjunt de resultats presentats, que aquests no són ni generalitzables ni tan sols representatius d'una hipotètica població de professionals, acadèmics i estudiants de les diferents professions socials. El seu valor rau, des del nostre punt de vista, en dos factors:

- Poden ser un indicador de l'estat actual i les tendències que s'apunten en les diferents professions socials pel que fa a la interdisciplinarietat.
- Poden servir de punt de partida o de marc de referència per a possibles estudis a desenvolupar en els propers anys¹⁴.

A) Característiques professionals i ocupacionals dels assistents

El quadre n. 1 mostra la relació de professions dels assistents al congrés que varen respondre la fitxa d'avaluació. Com es pot comprovar, més d'una tercera

part dels qui van respondre eren professorat universitari, seguit per educadors socials i pedagogs. Tot i així, es pot afirmar que hi va haver molta varietat de professions.

PROFESSIÓ	TOTAL	%
Professor/a Universitat	37	34,2
Educador/a Social	12	11,1
Pedagog/a	8	7,4
Animador/a Sociocultural	5	4,6
Tècnic/a municipals	4	3,7
Treballador/a social	4	3,7
Becari/a	3	2,8
Sociòleg/loaga	3	2,8
Psicòleg/loaga	3	2,8
Infermer/a	2	1,8
Investigador/a	2	1,8
Mestre/a	2	1,8
Estudiant	1,8	1,8
Professor/a CFGS	2	1,8
Antropòleg/loaga	1	0,9
Polítòleg/loaga	1	0,9
Administratiu/va	1	0,9
Periodista	0,9	0,9
Executiu/va	1	0,9
N/C	14	12,9
TOTAL	108	

Quadre n. 1

Si la pregunta es planteja en termes d'ocupació, el quadre n. 2 mostra que més de la meitat dels qui van respondre eren docents i gairebé una tercera part eren professionals¹⁵.

OCUPACIÓ	TOTAL	%
Docent	55	51
Professional	35	32,4
Estudiant	15	18,7
N/C	3	2,8
	108	

Quadre n. 2

B) Nombre i característiques de les comunicacions presentades al congrés i de les persones assistents a les taules de treball en les que es presentaven

El quadre n. 3 presenta el nombre de comunicacions presentades a cadascuna de les temàtiques de les que s'ocupava cada sessió de treball en el congrés i les seccions a les que varen ser assignades.

Per temàtiques, la sessió dedicada a la interdisciplinarietat va ser la que més comunicacions va rebre, arribant a la vora de la meitat dels treballs presentats (47). A continuació, tot i que a distància, les presentades a la intervenció socioeducativa, a la de participació i a la d'animació sociocultural i desenvolupament comunitari. En el que es refereix a les característiques dels treballs, els més nombrosos van ser els dedicats a experiències, programes i projectes (49) seguits per les aportacions teòriques i, en darrer lloc, per les de recerca. Hem destacat en negreta dins el quadre les dades que ens semblen més significatives en relació amb el tema de la interdisciplinarietat. Es pot afirmar que en el congrés va haver-hi una alta participació de treballs en els que es tractava, d'una o altra manera, la interdisciplinarietat.

	INTER- VENCIONS	ASC/DC	PARTIPACIÓ	INTERDISCI- PLINARIETAT	TOTAL
Experiències, programes i projectes	7	6	7	29	49
Recerca	5	1	3	15	24
Teoria	13	6	9	3	31
Total	25	13	19	47	104

Quadre n. 3

En el quadre n. 4 hom pot veure el nombre de persones assistents a cada sessió i a cada secció de treball. En aquest cas la sessió amb més assistència va ser la dedicada a la intervenció socioeducativa i, de les seccions paral·leles, les dedicades a experiències, programes i projectes.

	INTER- VENCIONS	ASC/DC	PARTIPACIÓ	INTERDISCI- PLINARIETAT	TOTAL
Experiències, programes i projectes	42	30	30	13	115
Recerca	32	22	27	16	97
Teoria	23	14	23	8	98
Total	97	66	80	37	

Quadre n. 4

C) L'anàlisi de contingut de les comunicacions presentades al congrés

Com ja s'ha indicat, les categories d'anàlisi han estat construïdes a partir de les comunicacions presentades durant el congrés, prenent com a punt de partida els indicadors elaborats per l'equip d'analistes. El grup d'analistes ha buidat el contingut de tots els treballs presentats i ha estat, a partir dels continguts buidats, que s'han definit les categories que semblen més pertinents per al desenvolupament de l'anàlisi¹⁶.

Cal assenyalar, en relació amb la metodologia seguida, que, com en tot procés hermenèutic, es parteix de posicionaments i marcs de referència conceptuals i contextuals específics, per la qual cosa els criteris de lectura i interpretació amb

els que s'han fet els buidats difereixen entre els diversos analistes que configuren l'equip. És per aquesta raó que es reagrupen els indicadors en els apartats que es presenten tot seguit:

a) Els objectius que es plantejaven els treballs presentats

El primer indicador d'anàlisi de continguts del congrés pretén conèixer els objectius que es planteja cada treball. Hom pot veure, en el quadre n. 5, la categorització d'aquests objectius i el nombre de treballs associats.

OBJECTIUS DELS TREBALLS PRESENTATS	Nombre de Treballs
Indaguen i reflexionen sobre problemes socials dins del context en general	21
Persegueixen objectius específics generalment quantificables	20
Promouen teòricament i pràcticament processos horitzontals d'integració comunitària i participativa	18
Indaguen o investiguen sobre problemes específics en contextos específics	11
Reflexionen tant sobre problemes generals com en la seva incidència en algun problema específic	11
Es relacionen amb la investigació, promoció i formació en habilitats socials i competències individuals de grups i/o individus específics	10

Quadre n. 5

A partir de la manera com aquests objectius són plantejats en cada treball, hom pot trobar entre ells certs elements comuns. Aquests són:

- Potenciar metodologies participatives
- Promoure l'animació sociocultural i la intervenció socioeducativa
- Sistematitzar i avaluar experiències
- Reflexionar sobre el rol de l'educador/animador/interventor
- Formar en habilitats socials i competències a grups específics, especialment infància, adolescència i joventut.

En relació amb les accions que aquests objectius proposen, hom troba la presència de verbs com ara *potenciar*, *promoure*, *sistematitzar*, *avaluar*, *reflexionar*, etc., al costat de conceptes relacionats amb *metodologies d'intervenció participativa*, *investigació avaluativa*, *rol de l'educador social*, *i competències i habilitats individuals i socials*, entre d'altres.

Finalment, la constitució del subjecte de l'acció, és a dir, dels actors o entitats involucrades en els objectius plantejats, es veu evidenciada en la formació de grups específics i delimitats, com ara la infància, l'adolescència i la joventut, els adults; les persones grans; les organitzacions comunitàries; la comunitat escolar, etc.

b) Situacions, problemàtiques i necessitats abordades pels treballs

En el quadre n. 6 es poden veure les problemàtiques i situacions abordades i el nombre de treballs associats a cadascuna d'elles. És de destacar el fet que totes les categories, a excepció de la primera, fan referència a problemàtiques, pel que s'ubicarien -en la diferenciació feta a l'inici d'aquest article i amb els matisos apuntats- en el denominat *àmbit de la necessitat*.

SITUACIONS, PROBLEMÀTIQUES I NECESSITATS ABORDADES	Nombre de Treballs
No fan explícita una problemàtica ni evidencien cap tipus de necessitat específica	23
Problemàtiques associades amb dificultats d'integració a la comunitat per part de grups minoritaris com immigrants, persones amb discapacitat, dones, etc.	15
Problemàtiques d'integració entre disciplines i de disciplines en concret en el seu camp d'acció.	11
Problemes conductuals o psicològics d'individus o de grups en diferents contextos	11
Problemes psicosocials que prenen en compte les condicions del context en general en relació amb problemes de caràcter comunitari	11
Problemes diversos. A aquesta categoria pertanyen els treballs que tracten problemes específics no classificables atesa la seva pròpia naturalesa i objectius.	8
Problemàtiques associades a l'entorn econòmic com la pobresa, desocupació, falta d'oportunitats etc.	3
Problemes socioambientals o ecològics	3

Quadre n. 6

c) El nivell de la intervenció o les persones i col·lectius participants o destinataris de les accions socioeducatives

El quadre n. 7 presenta les diferents categories que els treballs presentats consideren com a participants, destinataris o implicats en les seves accions i, també, el nombre de treballs assignats a cada categoria. Es pot afirmar, a la vista d'aquests resultats que les accions socioeducatives dels professionals semblen estar força repartides entre els nivells individual, grupal i comunitari.

NIVELL DE LA INTERVENCIÓ	Nombre de treballs
Grupal	35
Comunitari	23
Individual	14
Individual i grupal	7
Grupal i comunitari	4
Individual, grupal i comunitari	1

Quadre n. 7

En relació amb el nivell d'intervenció comunitari, els treballs es relacionen principalment amb objectius dirigits a la transformació social; l'educació; l'animació sociocultural; els usos del temps lliure; i, per últim, a la participació i la ciutadania. D'aquests eixos temàtics es desprèn, en bona part dels treballs, una metodologia d'intervenció que els analistes qualifiquen d'horitzontal en el que fa referència a la relació entre tècnics i participants. Això implica un nivell d'interacció cara a cara, que facilita processos d'autonomia i autogestió i en els que es prioritza la co-construcció del coneixement/accions i el treball compartit entre tots els actors involucrats en les tasques tècniques i metodològiques (diagnòstic, execució, avaluació, reflexió, recerca, etc.).

Múltiples disciplines, entitats i participants articulen, en aquests blocs de treballs, l'acció col·lectiva com un mitjà per abastar els objectius proposats. Destaquen, en aquest sentit, la intervenció i coordinació entre universitats, associacions, voluntariat, organitzacions de base, sector públic i comunitat en general.

No obstant això, en aquests tipus de treballs hom pot observar també, amb una certa freqüència, la constitució d'objectius i/o problemàtiques que són prèviament definits per l'organització o l'entitat que realitza la proposta. Poques experiències presentades amb una metodologia d'investigació-acció, per exemple, defineixen com a necessitats "*aquelles que la pròpia comunitat en la qual es treballa reconeix [o demanda] com a tals*".

En el nivell d'intervenció individual i grupal, els objectius s'adrecen a la promoció, a l'educació, a la prevenció i al tractament, amb treballs que es van ubicar sobretot -en el marc del congrés- en les seccions d'aportacions teòriques i de recerca i en la taula temàtica que va tractar el tema de la intervenció socioeducativa. En els treballs presentats és en aquest nivell individual i grupal, on es troben, amb major freqüència, metodologies d'intervenció de tipus vertical.

En aquest mateix nivell d'intervenció els treballs s'ocupen, majoritàriament, de lectures de problemàtiques socials, vistes des de la carència o la necessitat, que emfasitzen els factors de risc i es distancien del model comunitari d'acció basat més en la promoció i l'enfortiment de recursos propis. Alguns objectius i necessitats -trets dels treballs presentats- a manera d'exemple són: *Determinar el procés que ocasiona la " desviació " de la conducta delinqüent en els menors adolescents; Integració d'escolars amb necessitats socioculturals i d'adaptació social; Crisi de valors; relació amb l'entorn ; i, per últim, prevenció i tractament de persones en situació de risc.*

Un segon element és que aquest nivell d'intervenció s'enfoca principalment al desenvolupament de recursos, habilitats o competències de caràcter individual, com ara *actituds cap a les persones amb discapacitat, capacitats per a la resolució de conflictes, enfortiment de vincles afectius entre pares i fills, habilitats contra el dèficit d'atenció o desviació de la conducta, alfabetització, promoció de valors, competències, etc.*, sense que,

necessàriament, el treball realitzat sigui enfocat a potenciar vincles de participació comunitària, sinó més aviat a abordar necessitats individuals mitjançant el treball individual o en grup.

Crida l'atenció que, en contextos institucionals amb una estructura més rígida i jerarquizada com en el penitenciari per exemple, es presenta la interdisciplinarietat més que com un recurs que com una dificultat, destacant l'absència de treball interdisciplinari i la falta de reconeixement de la figura de l'educador¹⁷. Les línies de futur que aquest treball proposa també indiquen la necessitat d'abordar el problema de la reinserció social a través de l'articulació entre l'àmbit penitenciari i el comunitari. Aquest exemple il·lustra les limitacions que l'entorn institucional pot palesar per a l'enfortiment de metodologies participatives i de processos horitzontals i, en definitiva, per a l'apoderament dels participants i per al treball interdisciplinari.

d) Disciplines que participen o es troben implicades en els treballs presentats

Hom pot veure, en el quadre n. 8, l'estat de la interdisciplinarietat dins els treballs presentats al congrés. D'aquells, 27 són clarament interdisciplinaris, 9 són multidisciplinaris, 18 no ho expliciten i 26 són plantejats des de la perspectiva d'una única disciplina.

DISCIPLINES IMPLICADES EN EL TREBALL	Nombre de treballs
Participen transversalment diferents disciplines així com la comunitat en general	27
Només s'aborden els problemes des d'una disciplina en concret	26
No ho expliciten o es refereixen a temàtiques concretes que no aborden directament la interdisciplinarietat sinó altres temes	18
Participen diferents disciplines però no de manera transversal ni col·laborativa	9

Quadre n. 8

e) Característiques dels treballs en relació amb els resultats que busquen aconseguir

En el quadre n. 9 es pot observar la categorització de treballs en funció dels resultats que esperen aconseguir.

CARACTERÍSTIQUES DELS TREBALLS EN RELACIÓ AMB ELS RESULTATS	Nombre de treballs
Resultats basats en la interpretació qualitativa	43
Treballs amb impossibilitat d'avaluar resultats perquè es tracta d'experiències que es van desenvolupant i que encara no han estat avaluades o bé de reflexions teòriques que no pretenen oferir resultats, sinó obrir línies de reflexió.	29
Treballs que són presentats amb indicadors de tipus quantitatiu que busquen resultats concrets i mesurables	8

Quadre n. 9

Els resultats dels treballs es presenten en tres tipus que es poden agrupar de la manera següent.

En primer lloc, resultats basats en la interpretació qualitativa -més subjectiva- per part dels avaluadors, que són els més nombrosos (en trobem 43). Alguns exemples:

- *Hi ha una relació directa entre menors i infractors i pobresa. La percepció dels menors infractors és afectada per estereotips que anul·len la seva identitat (435)¹⁸.*
- *Els grups amb un alt impacte social tenen serioses dificultats d'interacció (428).*
- *Es proposa una forma de compartir punts de vista i suggeriments en relació amb les respostes educatives que contemplin les divergents formes d'enfocar l'educació però que també busquin el consens en els aspectes que puguin ser fonamentals per respondre a les necessitats que tenen els menors (912).*
- *Consens en els beneficis i el problema de la participació, com a mecanisme d'integració i no de segmentació social (931).*

En segon lloc, treballs que no poden avaluar resultats perquè es tracta d'experiències que encara es desenvolupen, que encara no han estat avaluades o que són reflexions teòriques que no pretenen oferir resultats, sinó obrir línies de reflexió, intervenció i recerca.

Per últim, en tercer lloc, treballs amb indicadors mesurables que reflecteixen els resultats concrets, per exemple:

- *Formació d'un centenar de persones en la cultura de la mediació. Derivació de 10 casos...(917).*
- *S'han identificat un total de 380 iniciatives. El major nombre d'opcions, de possibilitats d'oci per als més grans es troba en el medi urbà, malgrat que el pes dels grans en el medi rural és molt superior; plantejant-se, per tant, com una limitació per als més grans rurals l'accés a l'oferta d'oci (626).*
- *Millora el clima social, implementació d'un dels instruments d'intervenció (programa) (424).*
- *Alt nivell de satisfacció, a major nivell educatiu major coneixement sobre la temàtica, milloren els coneixements després de la intervenció (427).*
- *L'augment del nombre d'estudiants aprovats fins arribar al 90 %..." (629).*
- *Un any de treball, 3 casos d'integració" (617).*

D) Les aportacions dels participants en la clausura del congrés

En la darrera sessió, abans de la clausura del congrés, l'equip d'analistes va protagonitzar una dinàmica de grup amb els participants en la que es van recollir un total de 34 aportacions/valoracions als continguts i temàtiques del congrés que responien a un total de 49 idees diferents. El quadre n. 10 presenten aquestes aportacions.

CENTRES D'INTERÈS	TOTAL	%
Aportacions que se centren en valoracions de la Interdisciplinarietat, el diàleg entre les diferències, la pluralitat de perspectives i les identitats dels professionals.	13	26
Aportacions que valoren positivament el Congrés com un espai per reflexionar, compartir i participar.	7	14
Aportacions centrades sobre la complementarietat / allunyament entre la teoria i la pràctica.	6	12
Aportacions sobre l'avenç/estancament del coneixement en l'àmbit socioeducatiu.	6	12
Aportacions que se centren en la conceptualització, les lògiques i les idees	5	10
Aportacions centrades sobre el compromís, la transformació i el canvi social	3	6
Aportacions centrades al voltant dels conceptes de territori i treball en xarxa	3	6
Discursos centrats en el replantejament de la pròpia professionalitat	2	4
Aportacions que destaquen l'emergència de la participació com a metodologia de treball	2	4
Altres	2	4
	49	100

Quadre n. 10

Les conclusions elaborades pel grup d'analistes del 1er. Congrés Internacional Interdisciplinari sobre participació, animació i intervenció socioeducativa

La informació que es presenta no és un saber finalitzat, acabat. De fet, es podria dir que, en realitat, no són pròpiament unes conclusions: Són un acte d'*anar conclouent* o de *continuar sabent i aprenent*. Hom exposa, a continuació, les idees recollides per l'equip d'analistes; idees que criden l'atenció dels seus membres durant el desenvolupament de les sessions de treball. Són idees que provoquen debat dins del grup interdisciplinari en els diversos espais propis de reflexió i anàlisi que van tenir durant el desenvolupament del congrés.

Són les següents:

- Cal reconstruir els sabers en un diàleg constant amb la realitat quotidiana

- No s'ha d'instrumentalitzar el coneixement i la ciència en funció d'interessos sectorials atès que no aporten res de nou en la construcció d'una societat més justa, democràtica i participativa.
- *Intervenir, animar, participar*, implica riscos que han de ser assumits; significa innovació. Comporta treballar, arriscar-se; significa entendre el canvi com la construcció de noves realitats.
- *Intervenir, animar, participar* no és només una manera de ser *amb* sinó una manera de convidaure amb i d'implicar-se en els processos de transformació.
- Existeix una incoherència entre discursos i pràctiques que s'autodenominen participatives, des d'alguns àmbits, sense que realment ho siguin.
- Es detecta la necessitat de construcció de nous espais i dinàmiques de treball conjunt entre professionals i universitaris per compartir pràctiques i reflexió teòrica.
- La interdisciplinarietat, en tant que posa en relació diferents disciplines, implica superar models de racionalitat que no contempen la possibilitat d'obrir-se a l'altre.
- El canvi, i en conseqüència la millora social, implica risc. Assumir les incerteses com pràctica habitual, escoltar la veu de l'altre i, en definitiva, la voluntat d'estar disposat a compartir el poder.
- Les diferents disciplines han aportat diferents models però allò important no són els models sinó les noves idees.
- El camí cap al futur es fonamenta en la confiança; a creure que són possibles projectes compartits que integrin voluntats, que il·lusionin, que donin esperança i que responguin a les necessitats comunitàries.
- Definir, redefinir i reflexionar críticament sobre els problemes, conceptes i fenòmens socials demanda contextualitzar-los globalment i localment.
- En el camp social, tant en la *intervenció socioeducativa* com en l'*animació sociocultural* i en la *participació*, la complementarietat professional i disciplinària és encara un repte pendent.

Per concloure a partir de les diverses aportacions

El I Congrés Internacional i Interdisciplinari sobre Participació, Animació i Intervenció socioeducativa ha estat un espai de participació, intercanvi i convivència entre les diferents disciplines del camp social i educatiu. Un espai d'afermament de la identitat professional alhora que, també, de complicitat, de reconeixement i de valoració mútua entre les professions. En definitiva, ha estat, més que res, un diàleg entre sabers, professions i professionals.

S'ha evidenciat la necessitat de replantejar les pròpies idees, d'obrir-se a la diversitat de visions i de perspectives. Hi ha una consciència generalitzada que cal aprofundir en la interdisciplinarietat en el treball socioeducatiu. Hom pensa que són possibles altres maneres de fer i de ser entre els diferents professionals d'allò social.

El congrés ha estat un espai per a la creació i el debat de marcs teòrics de referència per a la pràctica educativa i social, però, tot i això, encara queda molt camí per recórrer. La interdisciplinarietat no és gens fàcil. És un procés que exigeix la presència de tots els professionals i unes actituds de confiança i generositat envers els altres.

S'evidencia, encara, una distància significativa entre la pràctica socioeducativa i la reflexió teòrica. Els i les professionals disposen de molta pràctica, però aquesta es desenvolupa condicionada per la urgència i per la pressió dels resultats i, també, per una teoria que no acaba de clarificar els conceptes i de connectar amb les necessitats quotidianes.

Cal reconstruir els ponts necessaris entre la teoria i la pràctica ja que, d'una banda, tota teoria s'ha de bastir a partir de la recerca i de l'experiència acumulada pels i per les professionals de base i, d'una altra, tota pràctica es fonamenta, s'orienta i se sistematitza a partir de la reflexió sobre el que s'ha fet i a partir, també, de la recerca en o sobre dita pràctica.

La interdisciplinarietat és el camí per perfilar nous escenaris, noves visions i nous conceptes; per evitar la fragmentació i la dispersió de les disciplines; i per fer front, per últim, a la complexitat de la nostra realitat. Una realitat que per ser transformada necessita la il·lusió i el compromís de tots els actors socials i l'emergència de la participació com a metodologia per al canvi.

X. Úcar (coord.) Doctor en Pedagogia, xavier.ucar@uab.es
LL.Canals, P. Figueras, E. Aymerich, S. Costa, D. Montejo, S. Vidal, I. Maestre
J. Feu

Bibliografia

- Carballeda, A.J. (2002)**, *La intervención en lo social. Exclusión e integración en los nuevos escenarios sociales*. Paidós SAICF. Buenos Aires.
- García Canclini, N. (2004)**, *Desiguales, diferentes y desconectados*. Gedisa. Barcelona.
- García Roca, J. (2004)**, *Políticas y programas de participación social*. Síntesis. Madrid
- López-Cabanás (1997)**, *Intervención psicosocial y servicios sociales. Un enfoque participativo*. Síntesis. Madrid.
- Úcar, X. (2002)**, "Medio siglo de animación sociocultural en España: Balance y perspectivas", 21 pàgines. **Revista Iberoamericana de educación**. Edició digital. <http://www.campus-oei.org/revista/deloslectores/301Ucar.pdf> . (Publicació (10/VII).
- Úcar, X. (2005)**, "Presentación: el I Congreso Internacional e Interdisciplinario sobre Participación, Animación, e Intervención socioeducativa" pp. 1-6, a Úcar, X. (Ed.) Participación, animación e intervención socioeducativa. Actas del 1er. Congreso Internacional e Interdisciplinario. Ponencias y comunicaciones. Barcelona

---

¹ Aquest punt és elaborat a partir d'Úcar, 2005.

² Hem desenvolupat el per què d'aquesta equiparació en Úcar, 2002.

³ Cal assenyalar que aquesta diferenciació d'àmbits -necessitat/libertat- és, més que res, una estratègia heurística per delimitar espais d'acció. Resulta evident que ambdós àmbits poden ser, en molts casos, difícilment separables o diferenciables. Només cal pensar, per exemple, en bona part de les accions socioeducatives desenvolupades en el denominat tercer món on les situacions de necessitat es poden donar precisament en col·lectius amb forts trets d'identitat cultural. Qualsevol acció socioeducativa amb ells es produiria en la intersecció d'ambdós àmbits.

⁴ Que es referirà a ella com a *intervenció social*.

⁵ Que es referirà a ella com a *intervenció socioeducativa*.

⁶ Que es referirà a ella com a *intervenció psicosocial*.

⁷ Vegeu Úcar, X. (ed.) 2005.

⁸ El congrés es va organitzar en quatre sessions de treball que es van dedicar, respectivament, a la intervenció socioeducativa; a l'animació sociocultural i al desenvolupament comunitari; a la participació social i, per últim, a la interdisciplinarietat. Cadascuna d'aquestes sessions es desenvolupà a través, en primer lloc, d'una taula rodona en la que participaven quatre professionals o acadèmics de quatre disciplines diferents. I, a continuació, en segon lloc, tres taules paral·leles en les que es presentaven i debatien totes les comunicacions presentades a les respectives temàtiques, organitzades per: aportacions teòriques; de recerca; i, en darrer lloc, per experiències, programes i projectes. Aquesta organització es pot veure en: <http://dewey.uab.es/congrespais/>.

⁹ Aquest equip estava configurat per professionals que van venir comissionats des del Col·legi de Diplomats en Treball Social i Assistents socials de Catalunya; del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya; de la Direcció General de Formació Professional i Educació Permanent del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya; i des del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya. Tot i que hi enen

convocats també dos psicòlegs per tal de formar part d'aquest grup, el cert és que mai no van acabar d'incorporar-se al treball que el grup estava desenvolupant.

- ¹⁰ En els nivells de formació inicial de les diferents professions, les fronteres no són clares i sovint els i les estudiants viuen l'angoixa i la rivalitat entre uns i altres professionals.
- ¹¹ Sovint, dos o més professionals que comparteixen un mateix servei se senten -gairebé- obligats a entendre's.
- ¹² Aquests darrers formen els graduats en Integració social i en Animació sociocultural dins els cicles formatius de la Formació Professional..
- ¹³ La primera ha estat buidada i analitzada amb el paquet estadístic SPSS per la becària E. Doria. La segona ha estat tractada amb el programa d'anàlisi qualitativa de dades ATLAS.TI pels becaris M. Moreno i C. Partarrieu.
- ¹⁴ És prevista la continuïtat d'aquest congrés amb una periodicitat triennal. Aquestes dades seran el punt de partida per a les que s'aniran obtenint en congressos posteriors.
- ¹⁵ L'aparent contradicció entre les dades del quadre 1 i 2, en relació, per exemple, amb el nombre d'estudiants respon al fet que les respostes s'obtenen de dues preguntes diferents de la fitxa d'avaluació, en una es preguntava per la professió i en una altra per l'ocupació. Probablement hi van haver persones que van interpretar la condició d'estudiant d'ambdues maneres.
- ¹⁶ Aquestes són: a) *Orientació general*: referida a la metodologia amb la qual es va fer cada proposta, és a dir, si tracta d'una reflexió teòrica, una investigació, una experiència o una combinació de les anteriors. B) *Temàtica*: es refereix a la temàtica a la que es presenta el treball: intervenció, animació o participació. C) *Objectius*: es refereix als resultats esperats que cada treball presenta. D) *Problemàtica*: àmbit de la necessitat o problema abordat i àmbit de la llibertat. E) *Nivell d'intervenció*: a qui està enfocada la proposta de treball. F) *Disciplines i entitats*: nivell d'interacció inter, intra o multidisciplinària, i entre grups, organitzacions, individus i entitats. G) *Resultats i propostes*, línies de futur, projeccions i aspectes a resoldre en relació amb el tema que aborda cada treball.
- ¹⁷ Vegeu Martin, 432 en Úcar, 2005.
- ¹⁸ Els números fan referència a Úcar, 2005.

ANNEX 1

Identificació: ( ) Conferència Inaugural ( ) Taula Rodona ( ) Comunicació	
Títol:	
Autor/a:	
Analista: (nom i professió)	
I. CONTINGUTS CONGRÉS	
1. CONTINGUTS font: lectura comunicacions i ponències	
1.1. temàtica	
1.2. Objectiu general	
1.3. Idees clau de la ponència/comunicació.	
2. ÀMBITS PRIORITARIS font: lectura comunicacions i ponències	
2.1. Edat.	( ) infància ( ) adolescència ( ) joves ( ) gent gran ( ) adults ( ) intergeneracional
2.2. Col·lectiu específic	( ) dones ( ) homes ( ) ambdós Altres característiques:
2.2. Àmbit necessitat (problemàtiques o dèficits)	Estimular la participació de la gent gran i el compromís social i polític d'aquest segment de població.
2.3. Àmbit llibertat (cultura, vida quotidiana)	
2.4. Nivell d'intervenció	( ) individual ( ) familiar ( ) grupal ( ) comunitari
2.5. Abast territorial	( ) z. urbana: barri, districte ( ) z. rural: poble, comarca ( ) nacional ( ) internacional
3. METODOLOGIES font: lectura comunicacions i ponències; discussions i debats	
3.1. Orientació general	( ) reflexió teòrica ( ) recerca ( ) experiència
3.2. Tècniques utilitzades o aplicades	
3.3. Metodologia de la intervenció (relació tècnics-participants)	( ) vertical ( ) horitzontal
4. RELACIONS: grau d'interacció font: lectura comunicacions i ponències	
4.1. entre professions i professions	
4.2. entre entitats	
5. RESULTATS font: lectura comunicacions i ponències	
5.1. Resultats obtinguts	
5.2. Aspectes pendents de resoldre	
5.3. Línies de futur.	
6. ALTRES INFORMACIONS D'INTERÈS font: lectura comunicacions i ponències	